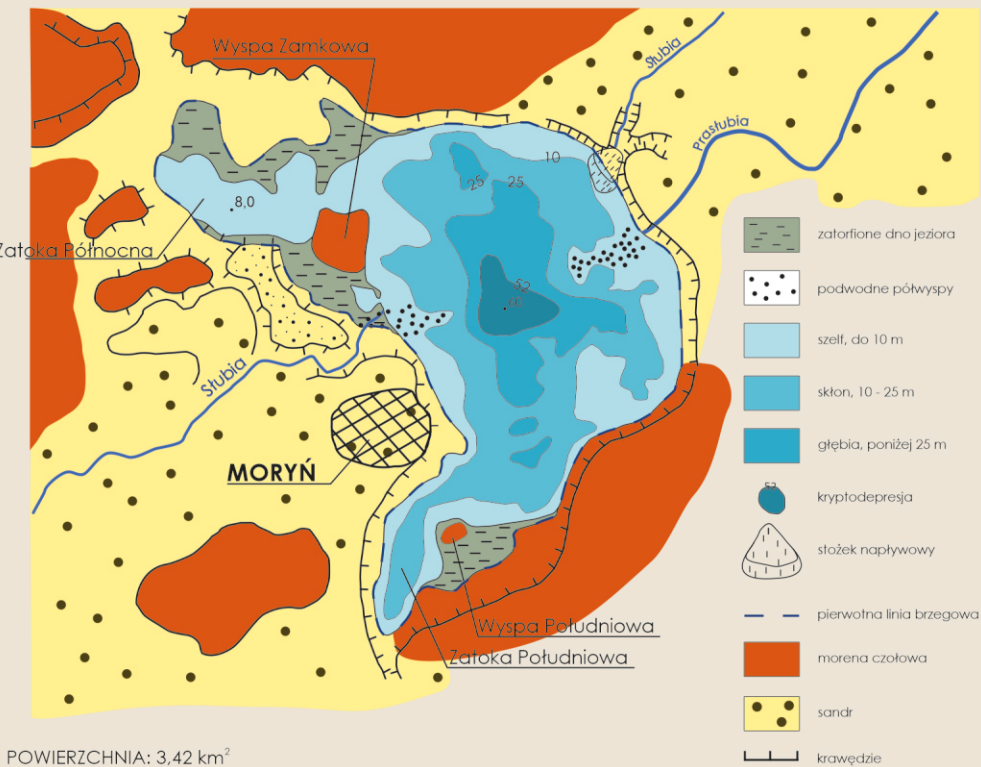

RZEŻBA DŃA JEZIORA

POWIERZCHNIA: 3,42 km²

POZIOM LUSTRA WÓD: 52,0 m n.p.m.

GŁĘBOKOŚĆ: 60,0 m

GŁĘBOKOŚĆ ŚREDNIA: 14,5 m

MAX. DŁUGOŚĆ: 2,9 km

MAX. SZEROKOŚĆ: 1,4 km

KRYPTODEPRESJA: 8 m p.p.m.

OBJĘTOŚĆ WÓD: 49 826,9 tys. m³ (49,8 mln m³)

Jezioro Morzycko położone jest na Pojezierzu Myśliborskim, w województwie zachodniopomorskim, w powiecie gryfińskim, w gminie Moryń.

TAJEMNICE JEZIORA MORZYCKO

Geolodzy z PIG-PIB wykonali wiercenie w dnie jeziora u jego północnych brzegów. Profil osadów przedstawia ciągły zapis zmian klimatu i roślinności od czasu odstąpienia lądolodu do czasów współczesnych. Już od schyłku zlodowacenia w dnie gromadziły się osady mineralne – piaski drobne, mułki i ropy oraz organiczne – torfy, gytie, kredy jeziorne. Pyłki roślin dokumentują zmiany klimatu a także pojawienie się człowieka.

Na obecność i aktywność człowieka wskazują pyłki roślin z łąk i pastwisk pochodzące z obrębu osad ludzkich: zboża, piołun, pokrzywa, szczaw zwyczajny, orlica, a także drobiny węgla drzewnego będące efektem gospodarki wypaleniskowej. Na głębokości 4,2 m poniżej dna jeziora odnotowano zdarzenie katastrofalne, które zaznaczyło się dużym nagromadzeniem węgla drzewnego. Mógł to być wielkoobszarowy pożar wywołany zapewne przez człowieka lub, co jest hipotetyczne, przez rój meteorów, których uderzenie mogło utworzyć krateropodobne kociołki 20 km na wschód od jeziora. Dalsze badania osadów pobranych z dna jeziora, m.in. z kryptodepresyjnej części, mogą zweryfikować informacje o zasięgach popiołów wulkanicznych pochodzących z wulkanów Islandii czy z Gór Eifel w okolicy Bonn. Dno jeziora skrywa nadal wiele tajemnic dziedzictwa naturalnego Morynia i okolic.

Jezioro Morzycko - widok z Alei Gwiazd Plejstocenu w kierunku wschodnim.

Legendarny mieszkaniec Jeziora Morzycko.

Modele zwierząt epoki lodowej znajdujące się na zachodnim brzegu jeziora.

LITERATURA:

Kotrys B., Seidler J., 2012 - Rekonstrukcja holocenijskich zmian środowiskowych w rejonie Jeziora Morzycko w świetle multidyscyplinarnych badań osadów dennych. W: Korelacja osadów plejstocenijskich na pograniczu polsko-niemieckim w dolinie Dolnej Odry. XIX Konferencja Stratygrafia plejstocenu Polski. Cedynia, 3-7 września 2012 r. Państw. Inst. Geol. - PIB, Warszawa.

Piotrowski A., 2010 - Wybrane zagadnienia czwartorzędu wysoczyzny Pojezierza Myśliborskiego w odniesieniu do obszarów przyległych. W: Budowa geologiczna, geologia naftowa, wody termalne i ochrona środowiska Bloku Gorzowa-Pojezierza Myśliborskiego (red. P. Karnkowski, A. Piotrowski). LXXX Zjazd Naukowy Pol. Tow. Geol. Szczecin, 11-14 września 2010 r.: 9-18. Państw. Inst. Geol. - PIB, Warszawa.

Zdjęcie na stronie tytułowej: Andrzej Piotrowski

Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy

Oddział Pomorski
Ul. Wieniawskiego 20
71-130 Szczecin
www.pgi.gov.pl/szczecin

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

opracowanie merytoryczne:
Andrzej Piotrowski
opracowanie graficzne:
Katarzyna Warias

Niniejszy materiał został sfinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za jego treść odpowiada wyłącznie Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy.

JAK POWSTAŁO JEZIORO MORZYCKO

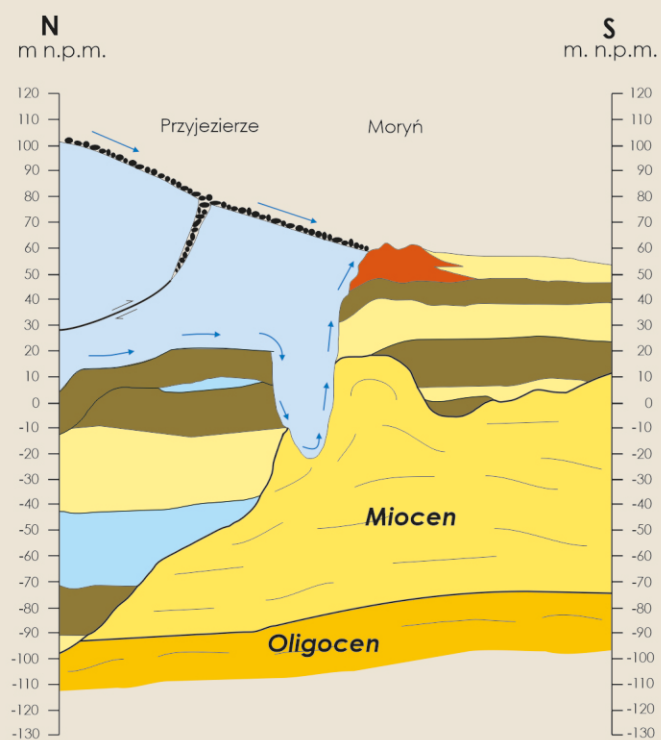

JAK MOGŁO POWSTAĆ
JEZIORO W STREFIE BARDZO
OBFITEJ AKUMULACJI
OSADÓW?

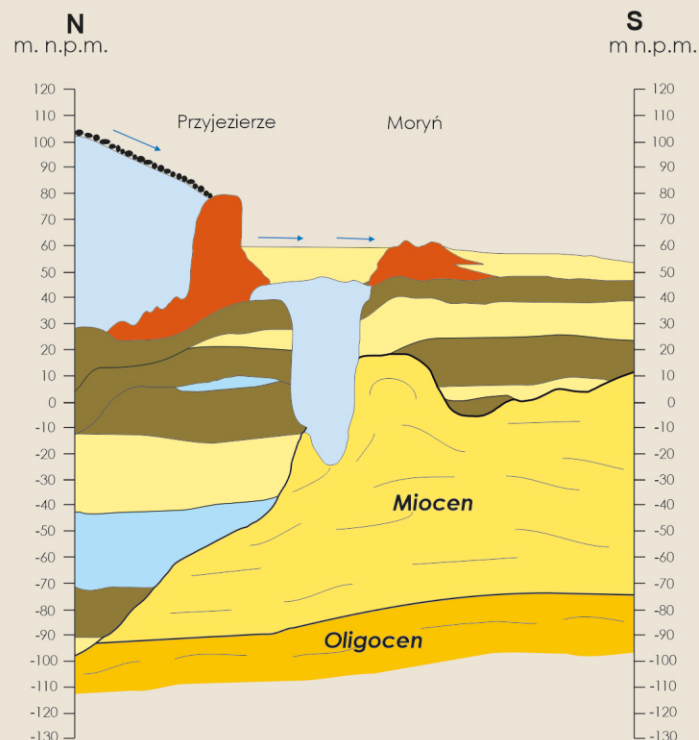
Jezioro Morzycko jest akwenem o złożonej genezie, gdyż jest rynnowo – wytopiskowe i dodatkowo zaporowe. Misa jeziora to odcinek rynny podlodowcowej, zatamowanej poprzecznie dwoma ciągami wałów moren czołowych. Misa ta chroniona wówczas była przed zasypianiem materiałem morenowym przez bryłę lodu martwego. Wały moren czołowych do dzisiaj czytelne są w rzeźbie terenu otaczającego, wznosząc się 15,0 - 30,0 m ponad lustro wód.

FAZY POWSTAWANIA JEZIORA MORZYCKO

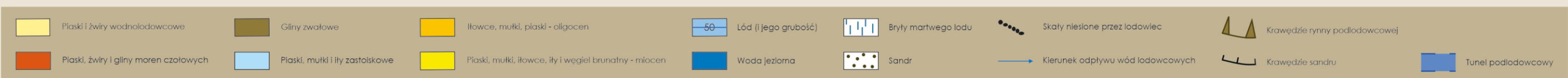
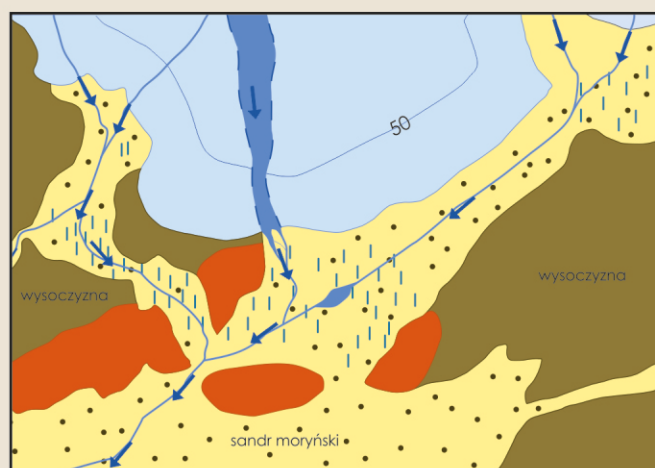
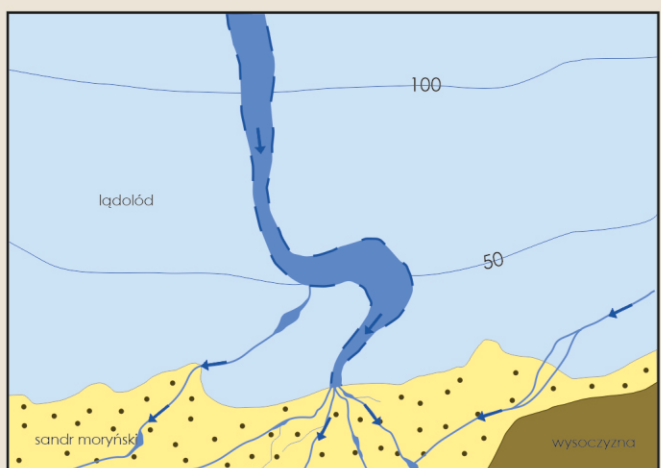
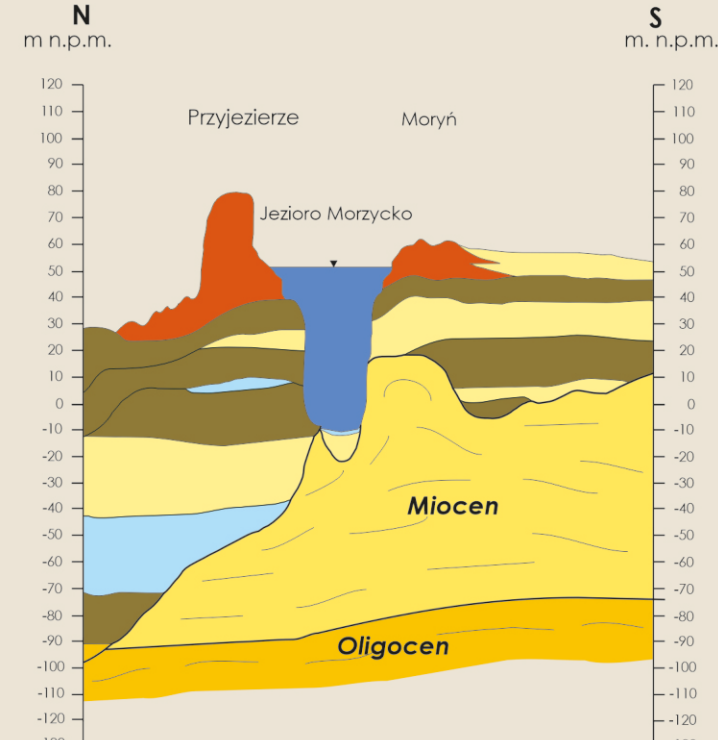
Etap I - zasięg maksymalny (faza pomorska) - 18 000 lat temu

Etap II - subfaza Angermünde-Chojna - 17 600 lat temu

Etap III - Preboreał - 11 700 lat temu

Lądolód całkowicie przykrywał omawiany obszar, a jego czoło przebiegało ze wschodu na zachód i układało się bezpośrednio na południe od jeziora. W rynn pod lądolodem zachodził proces głębokiej erozji podłoża, powodowanej przez wody pod wysokim ciśnieniem hydrostatycznym.

Ze stromego czoła lądolodu wytapiały się osady moreny czołowej: piaski, żwiry, głązy i gliny, a na przedpolu krawędzi lodowca odbywała się akumulacja piasków tworzących rozległy sandr moryński. Można tak sądzić, gdyż brama wywierzykowa, będąca głównym miejscem wypływu wód, jest dzisiaj jeszcze widoczna w terenie jako wąska rynna u południowych brzegów jeziora.

Cofnięcie się krawędzi lądolodu nastąpiło na odległość 2,2 km na północ od współczesnego obszaru jeziora, którego misa wypełniona była resztkami dawnego lądolodu. Bryła martwego lodu, będąca pozostałością po rozległej jego czaszy, wypełniała nadal zagłębienie – końcowy odcinek rynny lodowcowej. U czoła lądolodu następowała akumulacja piasków kolejnego sandru, ale już mniej rozległego, którego głównym ciekim zasilanym wodami bezpośrednio z lądolodu była Pra-Słubia, o wiele bardziej potężniejsza niż współcześnie. Śladem jej przepływu są obecnie dwa podwodne półwyspy czytelne w rzeźbie szelfu jeziora.

Sandr Pra-Słubii układał się równolegle do czoła lądolodu i przebiegał od okolic Witnicy na wschodzie poprzez miejscowość Moryń i dalej na południowy-zachód zgodnie ze współczesnym biegiem Słubii. Sandr ten pokrywał w całości lub prawie w całości omawianą bryłę lodu martwego, jak również drobne bryły, które znajdowały się w miejscu innych jezior wytopiskowych w okolicy Witnicy, m. in. Narost oraz Białęgi.

Po całkowitym odstąpieniu lądolodu z terenu Pomorza, nastąpiło wytapianie się pogrzebanych brył lodu nazywanych martwymi, bo już niemającymi kontaktu z aktywną czaszą lądolodu. Pokrywa sandrowa Pra-Słubii, znajdująca się nad bryłą, zareagowała na jej topnienie zapadaniem się. Tym samym pierwotne zagłębienie, w którym tkwił martwy lód, spłycało się o około 10-20 m. Śladem i miarą tego zapadania się sandru jest wschodnia stroma krawędź w otoczeniu brzegu jeziora. Krawędź ta, wysoka na 12-15 m, mówi nam o ile spłycała się misa jeziora, a przynajmniej jej część tworząca obecny szelf misy jeziornej. Gdyby nie dodatkowe wypełnienie w postaci osadów sandru, być może i istniejąca kryptodepresja byłaby głębsza o kilkanaście metrów.

Po ostatecznym wytopieniu się bryły lodu martwego, powstało jezioro z lustrem wód na wysokości 52,0 m n.p.m., wykorzystujące zagłębienie uszczelnione glinami oraz zaporą wału moreny czołowej. Jezioro to od samego początku zasilane jest wodami rzeki Słubii, mającej swe początki w jeziorze Białęgi, znajdującym się na wysokości 59,7 m n.p.m.